20. Biblesoft's New Exhaustive Strong's Numbers and Concordance with Expanded Greek-Hebrew Dictionary. Biblesoft and International Bible Translators, Inc. 1994.
21. Nelson's Illustrated Bible Dictionary. PC Study Bible. Thomas Nelson Publishers, 1986. Biblesoft and International Bible Translators, Inc., 1994.
22. Shevchenko T. Kobzar / [transl. by Vera Rich]. Kyiv: Mystetstvo, 2013. 335 p.
23. The Holy Bible (the King James Version). London: Trinitarian Bible Soc., s. a., 1152 p.

Дата надходження до редакції – 08.05.2018 р.
Дата затвердження редакцією – 11.06.2018 р.

УДК 81'37[81'36]:81'4=161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.36.169-186>

Малишева М. А.

ТАКСОНОМІЯ ІМПЕРАТИВА В РЕЛІГІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. У статті визначено модальні відтінки релігійного імператива, диференційовано їх відповідно до логіко-інтуїтивного світовідчуття релігійних текстів дослідника через силу ухилення виконання бажаної дії адресатом; надано термінологічного визначення периферії наказу в імперативному висловленні та створено таксономію наказового способу в релігійному дискурсі за принципом фізичної дисперсії світла. Відзначено, що релігійний дискурс є найбільш специфічним та складним проявом комунікативних одиниць, у якому лінгвістичні закони діють за семантичним значенням і прагматично відображають нетрадиційні співвідношення між морфологічними та синтаксичними граматичними категоріями. Також у статті здійснено оцінку лінгвопрагматичних дискурсивних теоретичних досліджень; розглянуто питання модального співвідношення дійсності та ствердження в лінгвістиці; відзначено, що імператив як граматична категорія дієслова має не лише

предикативний характер, але й модальний; прагматичні аспекти вияву механізму референції у релігійному дискурсі в поєднанні із логіко-філософським підходом до розуміння імперативних відтінків модальності є головними засобами їхнього функційно-семантичного аналізу та термінологічного визначення; відзначено, що модальність релігійного імператива репрезентується не на традиційній її мовоцентричній теорії, а на її когнітивному розумінні в аспекті християнської ментальності, чуттєвому відображенню принципів релігійної дійсності; дисперсія імператива в релігійному дискурсі будується на 7 спектрах модальності за принципом дисперсії на основі логіко-філософського розуміння поняттєвої семантики імперативних відтінків через силу ухилення виконання бажаної дії адресатом (найменша бажаність щодо виконання імперативної дії реалізовується у спектрі привітання, а найбільша – у забороні); релігійна таксономія імператива диференціюється на сім основних спектрів (заборона, вимога, спонукання; прохання; заклик, настанова; засторога; пересторога; порада; привітання, побажання), поєднання яких утворить найсильніший ядровий імператив – наказ. У статті також обґрунтовано відсутність поняття "наказ" у релігійному дискурсі.

Ключові слова: дискурс-аналіз, наказ, заборона, спонукання, прохання, заклик, засторога, пересторога, порада, побажання, релігійний дискурс.

Інформація про автора: Малишева Марина Анатоліївна – дисертант кафедри української мови; Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова; Інститут мовознавства імені О.О. Потебні НАН України.

Електронна адреса: m_dovgalyuck@ukr.net

Maryna A. Malysheva

TAKSONOMY OF IMPERATIVE IN RELIGIOUS DISCOURSE

Abstract. The article is devoted to religious discourse, which is the most specific and complex manifestation of communication units, in which linguistic laws operate according to semantic significance and pragmatically reflect unconventional correlations between morphological and syntactic grammatical categories; critical evaluation of linguopragmatic discursive theoretical studies was carried out; the

questions of the modal correlation of reality and assertion in linguistics are covered; imperative as a grammatical category of the verb hasn't only a predicative character, but also a modal which in religious discourse is represented by an opposite vector of functioning, in comparison with the classical modal split according to the types of relation to reality and modal values through the prism of the category of "speaker's sight"; it is emphasized that the pragmatism of the referencing mechanism in combination with the logical-philosophical approach to understanding the imperative shades of modality are the main means of their functional-semantic analysis and definition in religious discourse; it's noted that in religious discourse modality is based on the own plot structure of the institution, which is expressed through the pragmatic goal and it's imperative realization, which ideally creates God and passes through the preacher to the addressee; modal shades of the ordering method in the religious environment are defined; imperative modal shades are differentiated according to the logical and intuitive perception of the religious texts of the researcher due to the force of evading the desired action by the addressee; the religious taxonomy of the imperative based on the principle of physical dispersion of light on the 7 basic spectra is created (order, prohibition, prompt, request, exhort, caveat, prevent, advice, wishes), the combination of which is formed by the strongest core imperative – an order (the least desirable for the fulfillment of the imperative action in greetings, and the biggest one - in prohibition); the absence of the notion of "order" in religious discourse is substantiated; peripheral imperative spectra provided a conceptual essence.

Key words: discourse analysis, order, prohibition, prompting, request, exhort, caveat, prevent, advice, wishes.

Information about author: Malysheva Maryna Anatoliyivna – dissertant of department of Ukrainian language; National pedagogical M.P. Dragomanov university; O.O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine.

E-mail: m_dovgalyuck@ukr.net.

Мальшева М. А.

ТАКСОНОМИЯ ИМПЕРАТИВА В РЕЛИГИОЗНОМ ДИСКУРСЕ

Аннотация. В статье определены модальные оттенки религиозного императива, дифференцированно их в соответствии с

логико-интуитивным мироощущением религиозных текстов исследователем путем уклонения выполнения желаемого действия адресатом; создано терминологические определения периферии приказа в императивном высказывании, а также – таксономия повелительного наклонения в религиозном дискурсе по принципу физической дисперсии света. Определено, что религиозный дискурс является наиболее специфическим и сложным проявлением коммуникативных единиц, в котором лингвистические законы действуют по семантическим значениям и прагматично отражают нетрадиционные соотношения между морфологическими и синтаксическими грамматическими категориями. Также в статье осуществлена оценка лингвопрагматических дискурсивных теоретических исследований; рассмотрен вопрос модального соотношения действительности и утверждение в лингвистике; определено, что императив как грамматическая категория глагола имеет не только предикативный характер, но и модальный; прагматические аспекты проявления механизма референции в религиозном дискурсе в сочетании с логико-философским подходом к пониманию императивных оттенков модальности являются главными средствами их функционально-семантического анализа и терминологического определения; модальность религиозного императива базируется не на традиционной лингвистической теории, а на ее когнитивном смысле в аспекте христианской ментальности, чувственном отражении принципов религиозной действительности; дисперсия императива в религиозном дискурсе построена на 7 спектрах модальности по принципу дисперсии на основе логико-философского понимания семантики императивных оттенков в зависимости от силы уклонения выполнения желаемого действия адресатом (наименьшее желание по выполнению императивного действия реализуется в спектре пожелания, а наибольшее – в запрете); религиозная таксономия императива дифференцируется на семь основных спектров (запрет, требование, побуждение; просьба; призыв, установка; предостережение; предупреждение; совет; поздравление, пожелание), сочетание которых образует сильнейший ядровой императив - приказ. В статье также обоснованно отсутствие понятия "приказ" в религиозном дискурсе.

Ключевые слова: дискурс-анализ, приказ, запрет, побуждение, просьба, призыв, предостережение, предупреждение, совет, пожелание.

Інформація об авторі: Мальшева Марина Анатольевна - диссертант кафедри українського мовного мовлення; Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова; Інститут мовознавства ім. А.А. Потебни НАН України.

Електронний адрес: m_dovgalyuck@ukr.net.

У сучасній мовознавчій науці спостерігається значний інтерес до функційно-комунікативного опису мови. Результатом такого зацікавлення є активне зростання ролі комунікації, як одного із модусів вияву мови, яка обслуговує всі соціальні інститути. У таких Інститутах життя мовних законів характерне зазвичай асистемністю, хаотичністю, складною синкретичною взаємодією мовних рівнів, які, в свою чергу, теж побудовані за власною функційною системою координат. Таку багатовекторну власну природу мова реалізовує у дискурсі. Поняття дискурсу навіть у новітніх мовознавчих розвідках не є однозначно кваліфікованим, тому воно продовжує перебувати у вигляді невизначеного об'єкта, на мовне поле якого лінгвіст ступати не завжди наважується через занадто специфічне середовище, у якому перебувають мовні елементи. Результатом цього стало те, що, за словами Ж. Ж. Куртіна, "ціною втрати дискурсу заплачено за ґрунтовність в теоріях мови" [11, с. 97]. Найбільшою мірою це стосується релігійної мовленнєвої діяльності, предметно-знаковим носієм якої є релігійний дискурс, адже саме він є найскладнішим з-поміж інших і за планом змісту, і за планом вираження, де мовні елементи функціонують по-особливому специфічно. Подібного погляду дотримується і К. Авер'янова, яка відзначає, що "релігійний дискурс у нашій країні за радянських часів не досліджували, однак і в пострадянський час небагато дослідників наважувалися приступити до аналізу надзвичайно делікатного для віруючих матеріалу [1]. Така ситуація з лінгвістичним тлумаченням особливостей релігійного дискурсу зумовлює актуальність статті.

Метою статті є створення таксономії імператива у релігійному дискурсі. Це передбачає розв'язання таких завдань: визначення статусу наказового способу в релігійному дискурсі; виявлення модальних відтінків релігійної імперативності та їх

диференціація; надання периферії імператива термінологічного визначення; створення таксономії імператива у релігійному дискурсі.

У лінгвістичних дослідженнях поняття імперативності постає складним та різноплановим явищем, а в релігійному дискурсі воно залишається ще й малодослідженим. Аналіз мови релігії здійснювали такі лінгвісти як Г. Агеєва (вплив релігійних текстів), К. Бобирєва (цінності і жанри), І. Богачевська (філософсько-релігійні рефлексії), В. Борита (мова проповідей), І. Бугаєва (мова православної галузі), О. Казніна (концепт віри), О. Малярчук (особливості релігійного дискурсу), Н. Одарчук, Н. Приварська (структурно-функційні особливості), Т. Івасишина (розмежування біблійного та релігійного дискурсів) та інші.

Імператив є граменою наказової дії, яка створюється механізмом волевиявлення адресанта через різнорідну категорію модальності, центральним значеннєвим ядром якого є наказ, як основна форма розпорядчої діяльності комуніканта, та його дисперсивний вияв у інших вербальних спектрах. У релігійному дискурсі сутність імператива ще більш ускладнена й неоднозначна у порівнянні з класичним теоретичним його розумінням у мовознавстві, бо функціонує у занадто специфічному та лінгвістично недослідженому релігійному середовищі, яке підпорядковане законам релігійної прагматики. В. Русанівський, який дотримується традиційної триграмемної категорії способу і доповнення її грамемами спонукального та бажального способів, наголошує, що "наказовий спосіб виражає значення необхідності виконання дії мовцем, співрозмовником, мовцем разом зі співрозмовником або особою, що не бере участі в розмові" [13, с. 636]. І. Вихованець, даючи власне визначення поняття, зазначає не лише бажаність дії, але й указує на модальність ірреального у певних комунікативних ситуаціях: "наказовий спосіб, або імператив, виражає волевиявлення мовця – наказ, вимогу, спонукання, тощо виконати бажану для нього дію чи набутти бажаний для нього процес або стан" [5, с. 258].

Наказовий спосіб як граматична категорія дієслова має не лише предикативний характер, але й модальний, який у релігійному дискурсі репрезентований протилежним вектором функціонування, у порівнянні із класичними поділом модусу відповідно до типів відношення до дійсності та модальних значень крізь призму категорії "погляду мовця".

Більшість мовознавців визнає такі типи модальних значень, які базовані на погляді мовця, як реальність/нереальність; можливість, необхідність, бажаність; оцінка впевненості; ціль висловлення; ствердження/заперечення (присутність/відсутність) зв'язків між предметами/явищами, про які мовиться; якісна та емоційна оцінка пропозиції висловлення. Релігійний дискурс не дозволяє оцінювати свої волевиявлення через таку призму розуміння модальності, оскільки недоречно оцінювати адресатові Божі закони, а особливо – адресантові, який за релігійними поглядами лише передає Слова Бога, а не створює їх. Вся подана інформація у проповіді, яка виражається граматичними, лексичними, інтонаційними засобами, є та сприймається не як гіпотетична, а як реально наявна; окреслена ситуація у мовленнєвому акті завжди імперативна (необхідна); проповідник має бути завжди впевненим у достовірності інформації, яку він повідомляє адресатові; комунікативна функція волевиявлення завжди матиме певну дисперсію імператива; зв'язки між предметами у релігійному дискурсі не можуть бути заперечуваними чи відсутніми. Такий тип модальності визначив В. Виноградов: "те, що повідомляється, може мислитися мовцем як реальне, наявне в минулому чи тепер, як те, що реалізується в майбутньому, як бажане, як те, чого потребують [...]" [4, с. 16]; якісну чи емоційну оцінку інформації проповідник здійснити може, але не на Божі закони, а на реакцію чи вчинки адресата на основі почутого, висловлюючи критику та здійснюючи певний прагматичний вплив на адресата.

Питання модального співвідношення реальності та ствердження є складним для лінгвістичного розуміння, бо воно є суто філософським. Найкраще його потлумачив Г. Гегель, думки

якого чітко реалізуються в релігійному дискурсі: "[...] розглядаючи термін "реальність", передусім потрібно торкнутися метафізичного поняття Бога, від якого походять онтологічні докази його буття. Бог – це сукупність усіх реалій, які не є протилежними" [6, с. 173]. Лінгвістика все ж таки тяжіє до розмежування категорії ствердження та модальності й надає їм статусу самостійності, однак при цьому не заперечує їхнього співвідношення. Таке співвідношення має вияв у трьох лінгвістичних поглядах: 1) ствердження є формою, у якій реалізується об'єктивна модальність, 2) об'єктивна модальність є формою, у якій виражається ствердження, 3) ствердження повністю підпорядковане модальності висловлення. М. Грепл має протилежну думку та вважає, що "[...] до модальності в принципі не відносять ствердження і заперечення" та водночас зауважує, "що лише в деяких випадках ствердження й заперечення мають модальне значення" [7, с. 300]. Л. Єрмолаєва диференціює модальність за відношенням на "внутрішню, об'єктивно зовнішню та суб'єктивно зовнішню. Під внутрішньою модальністю розуміється відношення суб'єкта (рідше об'єкта) дії до здійснюваної ним дії. [...] Основний засіб вираження – [...] модальні дієслова. Під зовнішньою модальністю речення розуміється відношення змісту до дійсності у плані реальності/нереальності (об'єктивна внутрішня модальність) і ступінь упевненості мовця у фактах, про які повідомляє (суб'єктивна внутрішня модальність). Основним засобом вираження об'єктивної внутрішньої модальності [...] є категорія способу, а суб'єктивної внутрішньої модальності – модальні слова" [8, с. 68-69]. По суті категорія "погляду мовця" висвітлює питання розмежування об'єктивної та суб'єктивної модальності, між якими "немає жорстких розмежувальних бар'єрів, оскільки їх значною мірою об'єднує спільність мовних засобів утілення, а також природа оцінки як основи функціонування категорії модальності, що синтезує об'єктивне та суб'єктивне в пізнанні людини" [2, с. 185]. В. Бріцин та В. Мозгунов зазначають, що "логічно погано вмотивованим є об'єднання об'єктивної і суб'єктивної

модальності. У їх виділенні немає, хіба що крім поняття "відношення", будь-якої спільної логічної основи. Звертає на себе увагу й той факт, що об'єктивній модальності досить часто приписують властивість бути складником предикативності, тоді як суб'єктивна модальність залишається поза синтаксичною основою речення"; "далеко неоднозначним є й таке класичне визначення суб'єктивної модальності, як вираження ставлення мовця до висловленої ним же думки. Адже, пристаючи до такого визначення, варто вважати, що когнітивна діяльність людини полягає в тому, що мовець на першому етапі висловлює первісні думки, які на другому етапі стають об'єктом "інквізиторських" самооцінок щодо їхньої вірогідності, справедливості, переконливості" [3, с. 133-134]. Я. Светлік розрізняє три види модальності у системі мови: "1) синтаксичну модальність (або – модальність комунікативну); 2) лексичну модальність (або – лексико-семантичну); 3) морфологічну модальність – модус дієслова. Останні – лексична і морфологічна модальності – підпорядковані синтаксичній модальності, бо вони є засобами її вираження, поряд з інтонацією, або виражають внутрішню модифікацію предикативного ядра речення. Синтаксична модальність є основним фактором, який створює предикацію – речення [...]. Її визначають зазвичай як вираження ставлення мовця до реальності висловленого в реченні" [12, с. 128-129]. Такий погляд стосовно пріоритетності синтаксичної модальності відображає акцент на вивченні мови через її актуалізацію. У релігійному дискурсі модальність базується на власній фабульній інституційній сутності, яка виражається через прагматичну мету та її імперативну реалізацію, яку в ідеалі створює Бог і передає через проповідника адресатові. Релігійні акти волевиявлення безпосередньо не/втілюються адресатом у власне життя, а тому принциповий розподіл модальності на типи, її першочергову лінгвістичну актуалізацію в релігійному просторі по суті несуттєвий, бо релігійна модальність як функційно-семантична категорія з боку адресанта буде суб'єктивною, а от прагматичний результат стосовно адресата завжди буде об'єктивним, оскільки

Бог карає/милує поза межами людської свідомості та неупереджено відповідно до своїх Законів. Інакше кажучи, імперативна модальність релігійних мовленнєвих проповідницьких актів будується а аспекті ствердження/заперечення під час вибору не/здійснення імперативного припису, а по суті лише в оцінному аспекті модальності найбільшою мірою під час здобутого результату від не/реалізації волевиявлення адресанта. Схематично це реалізується так: **Імператив адресанта** → **Пояснення імператива адресантом** → **Вибір адресата** в аспекті прийняття / заперечення імператива → **Результат** (вибору) **для адресата** в аспекті оцінки (істинність/неістинність, реальність/ірреальність, необхідність, вірогідність, достовірність) імператива *адресанта*. Стосовно об'єктивної та суб'єктивної модальності, то видається недоцільним їх об'єднування, оскільки у релігійному дискурсі прагматично вони строго функціонують нарізно, де об'єктивна модальність належить адресанту (Богові / проповіднику), а суб'єктивна – адресатові, й об'єднує їх лише аспект оцінки.

Прагматика механізму референції у поєднанні із логіко-філософським підходом до розуміння імперативних відтінків модальності є головними засобами їхнього функційно-семантичного аналізу та визначення у релігійному дискурсі. Для побудови таксономії модальних відтінків імперативності найдоцільнішим є застосування явища дисперсії, завдяки якій, через призму логіко-інтуїтивного синкретизму, можна розкласти ядро імператива (наказ) (у релігійному дискурсі наказ відсутній) на модальний спектр через силу ухилення виконання бажаної дії адресатом. У середовищі імператива найменша бажаність щодо виконання імперативної дії у привітанні, а найбільша – у забороні:

Рис. 1. Таксономія дисперсії імператива

Поняття "наказ" відсутнє у Біблії, тому вживання його в релігійному середовищі через проповідницьке слово по суті є алогічним. Прагматичною відповіддю на відсутність ядрового спектра імперативності зі значенням беззаперечного виконання певного розпорядження в Церкві є власне пропозиція назви "Біблія", яка має грецьке походження й означає "Книга книг". У релігійній літературі є інші пропозиційні інваріанти назви Біблії, зокрема Священне Писання, Слово Боже, Закон Божий, Священне Письмо, але ніде не зустрічаються, навіть у назвах композиційних біблійних книг, назви типу Наказ Божий, Священні Накази, Божі Накази тощо. Лексема *наказ* лише формально функціонує на перекладацькому рівні у текстах біблійних Книг. У синонімічному гнізді біблійних назв є лише

одна детермінанта, яка визначальна за значенням серед інших – лексема *слово*, що імпліцитно міститься у всіх інваріантних біблійних назвах. Навіть назви частин Біблії – Старий Завіт, Новий Завіт – через ядрову семантичну лексему *завіт* вказує на значення "угоди, договору" між Богом та людиною, але аж ніяк не на значення беззаперечного наказу, а, отже, Бог надає адресатові вибір між не/здійсненням бажаного інформаційного припису. Чинником, який також підтверджує надання адресатові вибору є офіційне існування назви *Закон Божий*. "Закон – це нормативно-правовий акт, прийнятий в особливому порядку органом законодавчої влади або на референдумі, має вищу юридичну силу та регулює найбільш важливі суспільні відносини" [9]. У зазначеному правовому тлумаченні дефініції *закон* є дві найважливіші семантичні складові, які проливають світло на розуміння біблійного імператива – словосполучення *нормативно-правовий акт* та вербатив *регулює*. Неважко помітити, що іменники *закон* та *акт* є прагматичними синонімами, які мають значення констатації, підтвердження подій, фактів, що безпосередньо стосуються адресата та водночас у черговий раз нівелюють функціонування ядрового імперативного спектра "наказ". Прагматичним антонімом як у релігійному середовищі, так і суспільно-правовому, є покарання. У Кримінальному кодексі України зазначено, що "покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Покарання має на меті не лише кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність" [10]. Така позиція чітко представлена і у біблійному правовому законі, який ґрунтується на дотриманні релігійно-моральних, юридичних приписів (Вих. 20:2-17; Втор. 5:6-21 тощо) на основі "угоди, договору", тобто Старим та Новим Завітами. Саме тому Завіт і надає Закону вищого релігійного сенсу, і – нагадує про Суд Божий (Втор. 19:16-17). Структура

біблійного права чітко окреслює лінгвістичне поняття імперативності як механізму формування Божих Законів та за принципами співпадає із правовим устроєм сучасного життя адресата в суспільстві: *вибір адресата – порушення – покарання* (Вих. 21:12-37; Лев. 24:22; Втор. 19:21) *через суд* (Вих. 21:22) *смертю* (Лев. 24:16-22) та *повчання цим адресата* (Втор. 19:19-20).

Таксономія модальних відтінків імператива будується на явищі дисперсії крізь призму логіко-інтуїтивного синкретизму, розпадається за спектрами через силу ухиляння виконання бажаної дії адресатом і визначається такою поняттєвою сутністю:

1. **"Заборона"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 1-м ядровим ступенем імперативного послаблення задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом та позбавляє адресата будь-якого конотаційного заперечення чи незгоди.

1.1. **"Вимога"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 1-м ступенем імперативного послаблення та 2-м периферійним ступенем за відношенням до ядрової дисперсії заборони задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом, який не допускає жодного заперечення з боку адресата.

1.2. **"Спонування"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 1-м ступенем імперативного послаблення та 3-м периферійним ступенем за відношенням до ядрової дисперсії заборони задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом із залученням аргументацій.

2. **"Прохання"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра наказ із таксономічним 2-м ступенем імперативного послаблення задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом із вказівкою надання конкретних предметів, явищ, стану, почуттів тощо.

3. **"Заклик"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 3-м ступенем

імперативного послаблення задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом із можливим застосуванням пояснень.

3.1. **"Настанова"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 3-м ступенем імперативного послаблення та першим периферійним ступенем за відношенням до ядрової дисперсії заклику задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом, який співвідноситься до вказівки у формі інструкції.

4. **"Засторога"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 4-м ступенем імперативного послаблення у значенні роз'яснення та аргументації повідомленої інформації задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом.

5. **"Пересторога"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 5-м ступенем імперативного послаблення у значенні чергового констатування й нагадування уже відомої важливої інформації без будь-якого пояснення чи аргументації задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом.

6. **"Порада"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 6-м ступенем імперативного послаблення у значенні повчання задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом через акцентування на модальному релігійному типі "вибір", "оцінка".

7. **"Побажання"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 7-м ступенем імперативного послаблення задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу для множини адресатів.

7.1. **"Привітання"** – дисперсивний вияв відтінку ядрової модальності спектра "наказ" із таксономічним 7-м ступенем імперативного послаблення та 2-м периферійним ступенем за відношенням до ядрової дисперсії побажання задля реалізації відповідного мовленнєвого примусу адресатом, що здебільшого будується на модальному значенні індивідуалізації (від адресанта) для конкретного слухача.

Отже, релігійна імперативність є категорією складною, проблемною та малодослідженою у лінгвістиці. Мовознавчі огляди релігійного дискурсу ґрунтуються на традиційних неоднозначних характеристиках наказового способу з мінімальним розглядом релігійного комунікативного прагмаявища у практичному його функціонуванні. Модальність імператива у релігійному середовищі репрезентується не на традиційній її мовоцентричній теорії, а на її когнітивному розумінні в аспекті християнської ментальності, чуттєвому відображенню принципів релігійної дійсності. Для побудови таксономії модальних відтінків імперативності найдоцільнішим є застосування явища дисперсії, завдяки якій, через призму логіко-інтуїтивного синкретизму, можна розкласти ядро імператива у модальний спектр через силу ухилення виконання бажаної дії адресатом. У релігійних православних мовленнєвих актах священнослужителя здебільшого вживаються такі імперативні відтінки: заборона, вимога, спонування; прохання; заклик, настанова; засторога; пересторога; порада; привітання, побажання.

У перспективі дослідження планується лінгвопрагматичний аналіз мовленнєвих актів проповідника за 7-ма спектрами імперативної модальності та побудова їхньої енергійності за 4-м лінгвістично значущим параметром Дж. Сьорля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверьянова Е.В. Семиолингвистические аспекты православного и католического житийного дискурса XI-XVII веков (на материале церковнославянского и латинского языков) : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.20 : Тюмень, 2014.
2. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. Київ : ВЦ Академія, 2011. С. 185.
3. Бріцин В.М., Мозгунов В.В. Когнітивні аспекти теорії модальності. *Мовознавство*. 2013. № 2-3. С. 128-148.
4. Виноградов В. В. Некоторые задачи изучения синтаксиса простого предложения. *Вопросы языкознания*. 1954. № 1. С. 16.

5. Вихованець І. Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр. мови ; За ред. І. Вихованця. Київ : Унів. вид-во "Пулсари", 2004. С. 258.
6. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. В 3-х томах. Москва : Мысль, 1970. Т. 1. С. 173.
7. Грєпл М.О. сущности модальности. *Языкознание в Чехословакии*. Москва. 1978. С. 300.
8. Ермолаєва Л.С. Очерки по сопоставительной грамматике германских языков. Москва: Высшая школа, 1987. С. 68-69.
9. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Київ : Юрінком Інтер. 2006. URL: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/1402.htm (дата звернення: 30.05.18).
10. Кримінальний кодекс України. Розділ Х. Покарання та його види. Ст. 50. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page2> (дата звернення: 02.06.2018).
11. Куртин Ж. Ж. Шапка Клементиса (заметки о памяти и забвении в политическом дискурсе). *Квадратура смысла : Французская школа анализа дискурса* / пер. с фр. и порт. / Общ. ред. и вступ. ст. П. Серіо ; предисл. Ю. С. Степанова. Москва : ОАО ИГ Прогресс, 2002. С. 97-98.
12. Светлик Я. К вопросу о синтаксической модальности. Братислава. URL: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/120839/SpisyFF_180-1973-1_19.pdf] (дата звернення: 04.03.2017).
13. Українська мова: Енциклопедія / Редкол. : Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во "Укр. енцикл." ім. М. П. Бажана. 2004. С. 636.

ДЖЕРЕЛА

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого і Нового Завіту : в українському перекладі з паралельними місцями / Переклад Патріарха Філарета (Денисенка). Київ : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. 1416 с.

REFERENCES

1. Averianova E. V. *Semiolinguistic aspects of the Orthodox and Catholic zhytine discourse of the XI-XVII centuries (on the material of Church Slavonic and Latin languages)* [Semyolynhvystycheskye aspekty pravoslavnoho y katolycheskoho zhytyinoho dyskursu XI-XVII vekov (na materyale tserkovnoslavianskoho y latynskoho yazykov)] : author's abstract. dis ... dr. philol. sciences : 10.02.20 : Tyumen, 2014.
2. Batsevich F. S. *Introduction to linguistic pragmatics* [Vstup do lnhvistychnoi prahmatyky] : a textbook. Kiev : VTS Academy, 2011. P. 185.
3. Britstn V.M., Mozgunov V.V. *Cognitive aspects of the theory of modality* [Kohnityvni aspekty teorii modalnosti]. Linguistics. 2013. №. 2-3. P. 128-148.
4. Vinogradov V. V. *Some problems of studying the syntax of a simple sentence* [Nekotorye zadachi izucheniya sintaksisa prostogo predlozheniya]. Questions of linguistics. 1954. №. 1. P. 16.
5. Vykhovanets I.R., Gorodenska R.G. *Theoretical morphology of the Ukrainian language: Academ. grammar of Ukrainian language* [Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy: Akadem. hramatyka ukr. movy]. Kyiv : Univ. publisher "Pulsari", 2004. P. 258.
6. Hegel G. V. F. *Science of logic* [Nauka logiki v trekh tomah]. In 3 volumes. Moscow: Thought, 1970. T. 1. P. 173.
7. Grepl M. *About the essence of modality* [O sushchnosti modal'nosti]. Linguistics in Czechoslovakia. Moscow. 1978. P. 300.
8. Ermolaeva L. S. *Essays on comparative grammar of Germanic languages* [Ocherki po sopostavitel'noj grammatike germanskih yazykov]. Moscow : Higher school, 1987. P. 68-69.
9. Zaychuk O.V., Onishchenko N.M. *Theory of State and Law* [Teoriia derzhavy i prava]. Kyiv : Yurinkom Inter. 2006. URL: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/1402.htm (date of request : 30.05.18).
10. *The Criminal Code of Ukraine. Section X. Punishment and it's types* [Kryyminalnyi kodeks Ukrainy. Rozdil X. Pokarannia ta yoho vydy]. Art. 50. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page2> (date of request : 02.06.2018).
11. Curtin J.J. *Clement's hat (memoirs of memory and oblivion in political discourse)*. Quadrature of meaning: French school of discourse analysis / per. from fr. and the port. / Common Ed. and introduction art. P. Serio; prelude Yu. S. Stepanova. Moscow : IG Progress, 2002. P. 97-98.

12. Svetlich Ya. *On the question of syntactic modality* [K voprosu o sintaksicheskoy modal'nosti]. URL : http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/120839/SpisyFF_180-1973-1_19.pdf (date of request : 04.03.2017).

13. *Ukrainian language : Encyclopedia* [Ukrainska mova : Entsiklopediia] / Edit. : Rusanivsky V. M. (co-chairman), Taranenko O.O. (co-chairman), M. P. Zybuluk, etc. 2nd ed., vers. and add. Kyiv : View "Ukr. Encyclopedia" M. P. Bazhana. 2004. P. 636.

RESOURCES

1. *Bible. Old and New Testament Scriptures : in Ukrainian translation with parallel places* [Bibliia. Knyhy Sviashchennoho Pysannia Staroho i Novoho Zavitu : v ukrainskomu perekladi z paralelnymy mistsiamy] / Translation of Patriarch Filaret (Denisenko). Kyiv : Edition of the Kyiv Patriarchate of the Ukrainian Orthodox Church of Kyiv Patriarchate, 2004. 1416 p.

Дата надходження до редакції – 10.05.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 11.06.2018 р.